

ИЗЛОЖБА
ЦАРСКИ ПУРЦЕДАН
ЕПОХА РОМАНОВИХ У ДВОРСКИМ СЕРВИСИМА

24. октобар – 24. новембар 2023. године
Народни музеј Србије

ДАНИ ЕРМИТАЖА У СРБИЈИ

Република Србија
Министарство културе

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ЭРМИТАЖ
The State Hermitage Museum

НАРОДНИ
МУЗЕЈ
СРБИЈЕ

ПЛАН ИЗЛОЖБЕ

ЦАРСКИ ПОРЦЕЛАН

На изложби „Царски порцелан. Епоха Романових у дворским сервисима”, која се одржава у Народном музеју у оквиру Дана Ермитажа у Србији, изложена је колекција царских сервиса. Уметнички порцелан представљен је као наслеђе царске Русије у периоду од XVIII до почетка XX века. Ремек-дела руских мајстора јасно се пореде са историјом, културом, уметношћу земље за време владавине царске династије Романов.

Основу изложбе чине сервиси израђени по чувеним историјским оригиналима, који су се својевремено користили током оброка, пријема и прослава са учешћем царске породице у Зимском дворцу и другим резиденцијама руских монарха. Ове изузетне предмете прецизно су рекреирали и интерпретирали мајстори и уметници из Царске фабрике порцелана у Санкт Петербургу.

Уз дворске сервисе на изложби су представљени и свечани портрети руских владара, величанствене панораме Санкт Петербурга, слике царских резиденција и дворске трпезе. Мултимедијалне репродукције слика омогућују вам да осетите дух времена и уроните у посебну атмосферу Ермитажа, подржану необичним архитектонским дизајном изложбе, који је стилизован у складу са ентеријером музеја.

Колекција царских сервиса

Јелисавета Петровна (1741–1761)

Сервиси „Јелисавета“, „Лични“, „Рандеву“. Њихови прототипи су сервиси Јелисавете Петровне, намењени за личну царичину употребу.

Александар I (1801–1825)

Сервисни ансамбли „Гурјевски“ („Руски“) и „Белведере“. Први је био намењен за доручак или за завршни део празничне гозбе на руском царском двору. „Белведере“ је добио назив по дворцу Белведере – у ком је био у употреби историјски „Бабигонски сервис за ручавање и десерт“.

Николај I (1825–1855)

„Котец” и „Готски“ сервиси репродуковани су на основу музејских експоната из сервиса палате Котец, који се користио у истоименој палати парка Александрија у царској резиденцији, Петровом дворцу.

Александар II (1855–1881)

„Банкетни“ сервис је био израђен за венчање великог кнеза Александра Александровича. Сервис „Морска Држава“ у руском стилу стваран је на основу свечаног сервиса на јаhti „Држава.” То је један од такозваних „јахтиних” сервиса, који су коришћени на царским бродовима за уживање.

Александар III (1881–1894) и Николај II (1894–1917)

„Рафаелов” сервис је украшен по мотивима из Рафаелове ложе у Зимском дворцу Санкт Петербурга. Коришћен је за време владавине два последња руска цара.

ЈЕЛИСАВЕТА ПЕТРОВНА

1.1 СЕРВИС “ЈЕЛИСАВЕТА”

Русија, Санкт Петербург
Царска фабрика порцелана
Осликавање и фигуративни
декор (2013–2014) по мотивима
Сопственог стоног и десертног
сервиса царице Јелисавете
Петровне (1756–1762)
Порцелан; полихромно осликавање
преко глазуре, позлата, гравирано
иглом по позлати

Традиција производње руских дворских порцеланских датира од израде у петербуршкој мануфактури првог стоног и десертног ансамбла – сервиса царице Јелисавете Петровне, намењеног личној царичиној употреби. Испрва је овај сервис био дизајниран за 25 особа. У доба класицизма, због промене уметничких укуса, предмети из овог сервиса нису коришћени. Сервис се чувао у Сервисној остави Зимског дворца све до времена владавине Николаја I. Године 1838. санктпетербуршка мануфактура је добила поруџбину да изради нове примерке истог декора, као и допуне, које би замениле изгубљене предмете овог сервиса.

1.2 СЕРВИС “СОПСТВЕНИ”

Русија, Санкт Петербург
Царска фабрика порцелана
Форма и осликавање (2010. год.)
по образцу Сопственог чајног
сервиса царице Јелисавете
Петровне (1759–1762)
Порцелан; полихромно
осликавање преко глазуре,
позлата, гравирано иглом по
позлати

Мотив на предметима из чајног сервиса царице Јелисавете Петровне представљају наизменични низови од незаборавака и ружа. Декор је израђен на ефектној позлаћеној позадини, која у потпуности покрива површину предмета. Врхови поклопаца су обликовани као пупољци ружа. Дршке шољица поигравају се природним обликом зелене стабљике са листовима.

1.3 СЕРВИС “РАДЕРУ”

Русија, Санкт Петербург
Царска фабрика порцелана
Осликавање (2021. год.)
по мотивима Сервиса
с тамноплавим и златним
пругама (1916. год. по прототипу
из 1760-их)
Порцелан; полихромно осликавање
преко глазури, позлата, гравирано
иглом по позлати

„Пругасти“ цртеж на порцелану имитира шаре на тканинама, које су биле популарне у XVIII веку, због чега се овај орнамент назива „штофни декор“. На посућу су насликани медаљони са букетићима цвећа на белој позадини, међу којима се истичу велике пурпурне руже.

1.4 СКУЛПТУРЕ “ЖУТОЊУБИ КАКАДУ” И “МОДУЧКИ КАКАДУ”

Русија, Санкт Петербург
Царска фабрика порцелана
Вајар Г. А. Белаш (2011. год.)
Бисквит

Свечано постављање руских порцеланских ансамбала друге половине XVIII века, у складу са европском традицијом, обавезно је подразумевало скулпторалну компоненту „surtout de table“ (у преводу са француског: „посебна, главна ствар на столу“), који је служио за декорацију стола. За време царице Јелисавете Петровне на двору се усталило такозвано „француско постављање стола“, када су се сва најављена јела износила истовремено. Тако су се служило све – од главног јела до десерта; храна се стављала на сто по унапред одређеном обрасцу за сервирање. Обично су се износила четири типа хране: хладно предјело, супа, главно јело и десерт; сваки од њих укључивао је велики број различитих јела. Комплексне стоне композиције могле су бити у облику царске круне или монограма, шкољки или спирала или других фигуративних дезена.

КАТАРИНА II, ПАРВЕС I

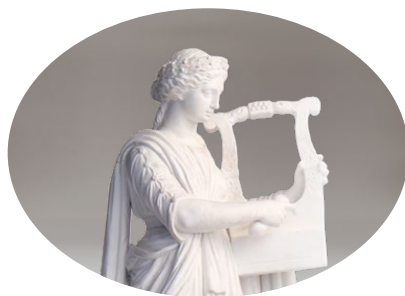

2

ЗА ПРЕЗЕНТАЦИЈА

ПОСУДА ЗА ПРЕНОШЕЊЕ
ЛИКЕРА ИЗ
КАБИНЕТСКОГ СЕРВИСА

СКУЛПТУРА "СРАТО"

ПОСУДА ЗА ПРЕНОШЕЊЕ
ЋАША ИЗ
ЛУСУПОВСКОГ СЕРВИСА

ШОБА "ТРЕДБЛЕЗ"
СА ПОКЛОПЦЕМ
И ТАЊИРОМ

ШОБА СА ТАЊИРКЕМ

КАТАРИНА II, ПАРВЕС I

ПОСУДА ЗА ПРЕНОШЕЊЕ
ЧАШИЦА ИЗ
КАБИНЕТСКОГ СЕРВИСА

ТАЊИР СА ПОКЛОПЦЕМ
ИЗ СВАКОДНЕВНОГ
СЕРВИСА

АРОМА ВАЗА СА
ПОКЛОПЦЕМ

ТЕРИНА СА ПОКЛОПЦЕМ НА
ПОСТОЛУ ИЗ КАБИНЕТСКОГ СЕРВИСА

БОКАЛ СА ПОКЛОПЦЕМ
ЗА КРАС

3.1 СЕРВИС “ГУРЈЕВСКИ”

Русија, Санкт Петербург
 Царска фабрика порцелана
 Осликавање (2022. год.) по мотивима
 Гурјевског (Руског) сервиса (1809–1816)
 Облик предмета чајног сервиса
 израђеног по обрасцу Сопственог
 сервиса дворца Котец (1827–1829)
 Порцелан; полихромно осликавање
 преко глазури, позлата, гравирано
 иглом по позлати

Гурјевски (Руски) сервис је био намењен за доручак или завршни део гозбе током празника на царском двору. Првобитни изглед добио је 1809–1816. године.

Како је који предмет из овог сервиса био израђен, допреман је у Сервисну оставу Зимског дворца. Године 1848, по налогу цара Николаја I, овај порцелански ансамбл је пребачен у Сервисну оставу управе Петровог дворца. Допуњавање сервиса новим предметима уместо оштећених, као и повећање његовог састава трајало је до почетка XX века. Велики комплет предмета овог сервиса направљен је 1857–1859. године. После револуције 1917. године сервис „Гурјевски“ остао је у колекцији национализованог комплекса Петровог дворца и парка. Тренутно главни део сервиса је изложен у Катаринином корпусу, који улази у састав ансамбла Монплазир.

У доба Александра I, од 1810-их година, почела је примена такозваног „руског послуживања“, које је било прикладније и практичније. Гости су седели за столом, на коме још није било ничег за јело, осим воћа. Узгред, воће, као и цвеће, служило је за декорацију столова. Током трпезе јела су се износила по предвиђеном реду - топла и свежа - што је пружало могућност да се истакне квалитет укуса.

3.2

ТАЊИРИ СА ПРИКАЗОМ АРХИТЕКТУРЕ И ПЕЈЗАЖА

Русија, Санкт Петербург
Царска фабрика порцелана
Осликани (2020. год.) по обрасцу
десертних тањира из Бабигонског
сервиса (1824)
Порцелан; полихромно осликавање
преко глазуре, позлата, гравирано
иглом по позлати

Стони и десертни сервис за 100 особа („осликан седефном бојом и златом“) израђен је за Велики дворца у летњој царској резиденцији Петров дворца. Састоји се од 1500 предмета различитих облика. Основни елемент декора чини орнаментски појас: на сивкастој лила позадини су златне гирланде од крупног стилизованог лишћа, уоквирене уским линијама боје малине. На десертним тањирима приказане су слике двораца и паркова из предграђа, као и портрети чланова царске породице. Предмети десертног сервиса украшени су скулптурама, које су посвећене античким боговима. Назив „Бабигонски“ појавио се 1857–1858. године, кад је сервис био предат у тек изграђени павиљон Бабигон у околини Петровог дворца, који подсећа на старогрчки храм Ерехтејон у Атени (пројектован по скици цара Николаја I; архитекта А. И. Штакеншнајдер). У складу са традицијом, порцелански сервис је прављен за сваки дворца у летњој царској резиденцији Петров дворца.

4.1 СЕРВИС „ГОТСКИ“

Русија, Санкт Петербург
 Царска фабрика порцелана
 Осликавање (2009. год.) по
 мотивима Готског сервиса (1832)
 Форма по обрасцу Сопственог
 сервиса дворца Котец (1827–1829)
 Порцелан; полихромно осликавање
 преко глазуре, позлата, гравирано
 иглом по позлати

За Божић 1833. године цару Николају I био је поклоњен „Готски” сервис, у чијем су декору коришћени мотиви орнаменталних средњовековних витража. Тај сервис је предвиђен за 150 особа, а крајем XIX века је увећан за 200 особа. Више пута је допуњаван предметима не само из царске мануфактуре, већ и из приватне фабрике порцелана браће Корнилов у Санкт Петербургу. „Готски” сервис је коришћен за свечане пријеме све до почетка XX века. Тако је управо овај ансамбл красио свечану гозбу током чувене костимираних балске маскарде, која је била одржана у Зимском дворцу 1903. године.

4.2 ВАЗЕ ИЗ СЕРВИСА „ГОТСКИ“

Русија, Санкт Петербург
 Царска фабрика порцелана
 Осликавање (2020. год.)
 по мотивима дела из прве половине
 XIX века. Облик по обрасцу
 из прве половине XIX века
 Порцелан; полихромно
 осликавање преко глазуре,
 позлата, гравирано иглом
 по позлати

- (1) Ваза „Цветни калейдоскоп“
- (2) Ваза „Цвеће Александрије“

4.3 ДЕКРАТИВНИ ТАЊИРИ ИЗ СЕРИЈЕ „ГОТСКИ“

Русија, Санкт Петербург
Царска фабрика порцелана
Осликавање (2010-е) по обрасцу
десертних тањира Сопственог
сервиса дворца Котец (1831)
Порцелан; полихромно декорисање
преко глазуре, позлата

„Готски тањери за десерт“ створени су 1831. године као допуна за основни део Сопственог сервиса за дворец Котец, који се налази у парку Александрија у летњој царској резиденцији Петров дворец. Основни део сервиса је био израђен 1829. године. Дворец Котец, подигнут по пројекту архитектке А.А. Менеласа, био је поклон цара Николаја I супрузи царици Александри Фјодоровној. Сервис је такође био израђен у неоготичком стилу и састојао се од стоног, десертног и чајног дела. Имао је 530 предмета. Године 1835. број предмета је био удвостручен.

5.1 СЕРВИС „МОРСКА ДРЖАВА“

Русија, Санкт Петербург
Царска фабрика порцелана
Осликавање (2019. год.) по
мотивима свечаног Сервиса
царске јахте „Држава“ (1871–1878)
Облик (2013. год.) по обрасцу
Банкетног сервиса великог кнеза
Александра Александровича
(1866. год.)
Порцелан; полихромно осликавање

Изграђена у Новом Адмиралитету у Санкт Петербургу царска јахта „Држава“ спуштена је у воду 1874. године. Намењена је била за крстарење по Балтичком мору. Ентеријере јахте за цара Александра II и царицу Марију Александровну разрадио је дворски архитекта И. А. Монигети, професор Царске академије уметности. По његовом пројекту 1871-1878. године створен је и свечани јахтни сервис за 30 особа у „руском“ стилу. Орнаментни декор има државну и морску симболику: монограм цара Александра II, императорску куглу, руског двоглавог орла, морску ужад, ланце и сидра.

5.2

ДЕКОРАТИВНИ ТАЊИРИ ИЗ СЕРВИСА „МОРСКА ДРЖАВА“

Русија, Санкт Петербург
Царска фабрика порцелана
Осликавање (2019. год.) по мотивима
дела Н. Д. Прокофјева
Порцелан; полихромно осликавање
преко глазуре, позлата, полирање

5.2.1

5.2.4

5.2.2

5.2.5

- 5.2.1 Тањир „Александрија“
- 5.2.2 Тањир „Стандарта“
- 5.2.3 Тањир „Пријатељство“
- 5.2.4 Тањир „Поларна звезда“
- 5.2.5 Тањир „Држава“
- 5.2.6 Тањир „Ливадија“

5.2.3

5.2.6

6.1 СЕРВИС “БАНКЕТНИ”

Русија, Санкт Петербург
Царска фабрика порцелана
Облик и осликавање (2013.
год.) рекреирани су по обрасцу
Банкетног сервиса великог кнеза
Александра Александровича
(1866. год.)
Порцелан; полихромно осликавање
преко глазуре, позлата, полирање

Године 1866. израђен је сервис за свадбу великог кнеза и наследника Александра Александровича (од 1881. године – цара Александра III) и данске принцезе Дагмаре, у православљу – Марије Фјодоровне. Сервис је направљен за Аничков дворцац, који је од те године био њихова званична резиденција. Сервис, израђен у стилу неорококо, има стони и десертни део. Орнаментални декор у виду решеткасте мреже, који украшава све предмете, датира још од познатих порцеланских образаца из XVIII века. На десертним тањирима приказане су живописне композиције посвећене теми љубави и плодности.

6.2 СЕРВИС „РАФАЕЛОВ“

Русија, Санкт Петербург
 Царска фабрика порцелана
 Осликавање (2020. год.) по
 мотивима Рафаеловог сервиса
 (1883–1903)
 Облик (2013. год.) по обрасцу
 Банкетног сервиса великог кнеза
 Александра Александровича
 (1866. год.) Порцелан; полихромно
 осликавање преко глазуре, позлата,
 полирање

Цар Александар III наручио је 1883. године „Рафаелов“ сервис, који је постао један од најбољих сервиса Царске фабрике порцелана у XIX веку. У то време у Европи, где се широко развио неоренесансни стил, свечано се обележавала 400. годишњица рођења Рафаела Сантија, великог уметника епохе ренесансе. Рад над овим пројектом водио је архитекта Л.Л. Шауфелбергер, управник сликарске радионице у Царској фабрици порцелана. За украшавање сервиса разрађен је оригинални украсни декор, састављен на основу цртежа Рафаелових лођа у Ватикану. Сервис од порцелана, првобитно намењен за Царско село, укључивао је тањире, чиније за салату, послужавнике, шкољке, шоље са тањирима. Од 1883. до 1903. године предмети сервиса су поклањани царевима Александру III и Николају II поводом празника Рођења Христовог. Од почетка XX века сервис је коришћен у Античком дворцу.

6.3 ДИДЖАТУРАС ФИГУРЕ

Русија, Санкт Петербург
Царска фабрика порцелана
„Заљубљени“ и „Дама са маском“
Примерци (2012. и 2016. год.)
по моделима К. А. Сомова
(1905. и 1906. год.) „Дама са папагајем“
Примерак (2012. год.) по моделу
В. В. Кузњецова, Н. Ј. Дањко (1916. год.)
Порцелан; полихромно осликавање преко
глазуре, позлата

Уметник Константин Андрејевич Сомов (1869–1939), члан удружења „Свет уметности“, у свом стваралаштву се оријентисао на културу и уметност галантног XVIII века. За мајстора је најважнији био „култ лепоте“, који се асоцирао са контемплативним односом према свету. Група „Заљубљени“ истиче се својом беспрекорном силуетом и софистицираношћу боја. Сомовљев креативни стил одликује се укусом за детаље и посебне елементе. Међу њима су манирно искривљени прсти, потпетице минијатурних ципела, костим и аксесоари његове скулптуре „Дама са маском“.

Нове стилске карактеристике демонстрира и фигура „Дама са папагајем“. Стилске одлике овог дела изражене су у лирској пози девојке, благо нагнуте главе према папагају, који седи на њеној подигнутој руци.

6.4 СКУЛПТУРА „ВОДОНОША“

Русија, Санкт Петербург
Царска фабрика порцелана
Примерак (2019. год.) по моделу
С. С. Пименова (1820-е)
Порцелан; полихромно осликавање
преко глазуре, позлата, гравирано
иглом по позлати

Чувена скулптура „Водоноша“ (или „Девојка са обрамицом“) постала је својеврсна визит-карта руске порцеланске скулптуре из доба владавине Александра I. Моделе ових фигура створио је Степан Степанович Пименов (1784-1833), дипломирани скулптор Академије уметности у Санкт Петербургу, ванредни професор вајарства. Сналажљиво маскирајући функционалне делове (у ведрима под поклопцима су мастило и песак) и оријентишући се на античку уметност, мајстор ампира је основну пажњу усмерио на лепоту. Поетизација живота обичног народа одразила се у стилизованој „руској“ народној ношњи, фризури, типу лица. Од прве четвртине XIX века популарни Пименов модел је више пута поновљен у Царској фабрици порцелана у Санкт Петербургу.

daniermitaza.rs

Београд 2023.